

Олена Берестецька

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

izmailovna_@ukr.net

**ТВОРЧИСТЬ КОЛЕКТИВІВ ІЗМАЇЛЬЩИНИ –
«БОЛГАРСЬКА ДУХОВНА ТЕРИТОРІЯ»
ЗА МЕЖАМИ ІСТОРИЧНОЇ БАТЬКІВЩИНИ**

Ізмаїльщина є одним з розвинених в соціально-культурному аспекті районів Одеської області. Окрасою нашого південного регіону з багатонаціональним складом населення є розмаїття етнічних культур, що розвиваються на теренах межиріччя Дністра та Дунаю.

У двадцяти трьох населених пунктах Ізмаїльського району проживає близько 52 тис. осіб, які є представниками більше ніж тридцяти національностей. Останній перепис населення зафіксував, що українці складають 28,9 % від загальної кількості населення району і мешкають у селах Кислиця, Саф'яни, Першотравневе. Чисельною є молдавська частка населення району: 27,58% мешканців району зосереджено в селах Комишівка, Озерне, Новоозерне, Нова Покровка та Утконосівка. Росіяни складають 16,22 % сільського населення і компактно проживають у селах Муравлівка, Нова Некрасівка та Стара Некрасівка. Потужним анклавом в районі є болгарська етнічна спільнота, на яку припадає 25,7 % населення адміністративно-територіальної одиниці, що в 2001 році склало 14072 осіб [1]. На карті району села Багате, Каланчак, Новий Каланчак, Кирнички, Нова Кам'янка, Кам'янка, Лощинівка та смт Суворове утворюють масив населених пунктів, де переважна більшість мешканців сповідує традиційні болгарські цінності.

Як зазначає Т. Стефаненко, етнічна ідентичність базується на двох основних ознаках: по-перше, етнічній обізнаності, яку складають знання про відмінність своєї групи від інших, історію, звичаї, особливості культури, мову, по-друге, на етнічній самоназві [2, с. 211-212].

Культура, поряд з мовою, для бессарабських болгар становить одну з найважливіших етнодиференціюючих ознак. Традиційну болгарську культуру представляють численні фольклорні колективи, які створені і функціонують при сільських будинках культури. Збереження мережі закладів культури і надалі сприятиме розвитку народної творчості, підтримці місцевих ініціатив щодо запобігання знищенню національно-культурної автономії болгар півдня Одеської області. У всіх селах району з болгарським етнічним складом населення функціонують клубні заклади і бібліотеки; в с. Кам'янка розташована районна школа естетичного виховання дітей. В сільських закладах культури діють дев'ять творчих колективів художньої самодіяльності різних жанрів, яким за високу виконавську майстерність присвоєно звання «народний», а саме: суворівський театр ляльок, п'ять вокальних ансамблів, хор та три танцювальні колективи.

Зазначені колективи ставали неодноразовими учасниками і окрасою концертів до офіційних свят, різноманітних регіональних, обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів і фестивалів. В 2018 році ізмаїльські колективи представляли свої творчі здобутки на фестивалі «Есенно хоро в Камчика» (с. Зоря Саратського району), брали участь в етнічному фестивалі «Поклик пращурів», що пройшов у приазовських болгарських селах Запорізької області; на відкритті меморіального комплексу «Хан Кубрат» в с.Мала Перещепина на Полтавщині ізмаїльські артисти віддали данину пам'яті засновника Великої Булгарії. До двадцятип'ятиріччя асоціації болгар України на VIII Соборі болгар України, традиційно проведеному на території фортеці м. Білгород-Дністровська, Ізмаїльщину достойно представили колективи «Колорит», «Ясна зора», «Веселія», «Българка», «Колорит», «Възраждане» та «Катлабухські голоси».

На теренах Ізмаїльщини звучать болгарські народні і авторські пісні, як «Полегнала е Гергана», «Лиляно моме», «С тебе хората говорят» «Ах, тези пари», «Сърцето знае защо»; виконуються хореографічні композиції «Да играем ръченица», «Джиновско хоро» тощо.

Творчі колективи і виконавці Ізмаїльщини є жаданими гостями на мистецьких заходах в різних куточках Болгарії, вони заявлені в програмах фестивалю-конкурсу «Малешево пее і танцува» (община Струмьяни), фестивалю-конкурсу «Шуменски вечери» (м. Шумен). Вокальні і танцювальні колективи бессарабських болгар, які складаються з мешканців Ізмаїльського району, щорічно представляють свій «болгарський» репертуар на літньому фестивалі «С България в сърцето», організатором якого є місцева влада міста Каварна, та на фестивалі-конкурсі «Морско конче» в м. Обзор.

Аматорські фольклорні колективи, серед яких ансамбль народних болгарських інструментів, ансамблі народної болгарської пісні і танцю, оркестр духових інструментів, беруть участь у традиційних районних культурно-мистецьких заходах: «Село моє рідне», «Чарівний світ рідної мови», «Національні обряди», «Особливості національної кухні», «Міс національність Ізмаїльщини», «День слов'янської писемності», «У вирію танцю», «Бессарабський вінок», «В сім'ї єдиній», «Чувайте, българи», «Да тръгне българско сърце».

Колективи художньої самодіяльності, що презентують болгарську національну культуру, тяжіють до назв, які пов'язують з етнічними ознаками. Серед сільських творчих колективів Ізмаїльщини національні назви мають: вокальний ансамбль «Веселина», оркестр мідних духових інструментів «Ташбунар», вокальний ансамбль «Приятели» з с. Кам'янка, вокальний ансамбль «Кайракийски моми» і танцювальний колектив «Росна китка» з с.Лоцинівка; кирничанський вокальний ансамбль «Възраждане», народний ансамбль танцю «Ясна зора» с. Кирнички; народний вокальний ансамбль «Българка» і народний ансамбль танцю «Веселія», дитячий вокальний ансамбль «Слънчоглед» Суворівського будинку культури.

Маркером ідентичності для нащадків болгарських переселенців була і залишається календарна обрядовість. І після виокремлення протягом XIX століття болгарської і гагаузької спільнот цей календар (поряд з мовою та ментальною пам'яттю) не втрачав своєї актуальності як фактор самоідентифікації.

В дослідженнях науковців зазначається, що і в другій половині ХХ століття відтворення традиційних свят, як Великдень, Масляна, Софіндень, Богородиця, Різдво сприймається як «специфічне, своє», відмінне від традицій сусідніх етносів, що населяють українське Подунав'я [3].

В бессарабських болгарських селах до святкування залучаються працівники закладів культури, які організують розважальну програму і виконують концертні номери. Популярні дійства та обряди сьогодення мають глибоке національне коріння і базуються на ментальному підґрунті. Участь творчих колективів у заходах, пов'язаних з календарною обрядовістю, є невід'ємною складовою розвитку болгарської спільноти на Ізмаїльщині.

14 лютого болгари відзначають Трифонів день. Крім сталої традиції виходу в поле на виноградники і дійств щодо символічного підрізання лози традиційним є свято виноградарів «Трифон зарезан» в закладах культури. Вдале поєднання національних традицій і акторської майстерності сільських аматорів дає змогу Ізмаїльському районному навчально-методичному центру організувати в якості прикладу на базі будинку культури села Багате показовий захід «Болгарське свято «Трифон зарезан» для розповсюдження досвіду щодо збереження національних свят етнічних меншин.

Про нерозривність ментальних зв'язків з прабатьківщиною свідчить прагнення сучасних мешканців Ізмаїльщини проводити в закладах культури модифіковані святкування традиційних заходів «Папируда лята», «Лазарев ден», «Гергьовден», «Ігнашден».

Національне хореографічне мистецтво, яке пропагують танцювальні колективи, пісенний репертуар, до якого включаються болгаромовні твори, забезпечує сталий зв'язок з історичною батьківщиною. Духовні надбання етнічних болгарських територій синтезуються в творчості бессарабських митців.

1. Розподіл населення регіонів України за рідною мовою у розрізі адміністративно-територіальних одиниць (укр.) URL: <http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/Saveshow.asp>

2. Стефаненко Т.Г. (1999). Етнопсихологія. М.: Інститут психології РАН «Академічний проект».

3. Воденичар Е. Календарна обредност и идентичност на българските преселници в Бессарабия. URL: <https://liternet.bg/publish2/evodinchar/kalendarna.htm>